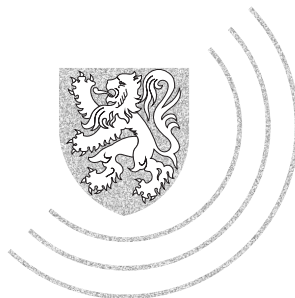

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004

22 juli 2004

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

– van mevrouw Marijke Dillen en de heer Roland Van Goethem –

betreffende het wegwerken van de knelpunten van leeftijdsgrenzen in de Vlaamse regelgeving

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

I. Discriminatie in de Vlaamse regelgeving

In december 2002 werd het eindrapport voorgesteld van het onderzoek uitgevoerd door de Universiteit Antwerpen in opdracht van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, cel Gelijke kansen in Vlaanderen, naar de meerwaarde en knelpunten van leeftijdsgrenzen in de Vlaamse regelgeving en hun effect op oudere personen. Dit onderzoek is zeer grondig uitgevoerd en heeft de volledige Vlaamse regelgeving nauwkeurig onder de loep genomen. Dit voorstel van resolutie is gebaseerd op dit grondige, nuttige en interessante onderzoek.

Leeftijdsgrenzen kunnen zowel in het voordeel als in het nadeel van de ouderen spelen. Er kan niet worden gesteld dat leeftijdsgrenzen voornamelijk in het nadeel van de oudere categorieën van mensen spelen.

Vooreerst moet worden opgemerkt dat de Vlaamse overheid slechts een beperkt aantal bevoegdheden en een beperkte geschiedenis heeft. De federale regelgeving bevat meer leeftijdsgrenzen, niet alleen omdat die verder gaat in de tijd, maar ook door de materies waarover die zich uitstrekt (arbeid, sociale zekerheid, volksgezondheid, enzovoort). Het zou nuttig zijn dat ook die leeftijdsdiscriminaties in kaart worden gebracht en worden weggewerkt. Dat is helaas geen Vlaamse bevoegdheid.

Uit het onderzoek is gebleken dat er inderdaad in de Vlaamse regelgeving een ongelijke behandeling bestaat die oudere personen zowel in negatieve als in positieve zin discrimineert: aan leeftijdsgrenzen kleven enerzijds meerwaarden en anderzijds knelpunten.

Sommige vormen van regelgeving bevatten maatregelen waarbij oudere personen op een positieve wijze worden bevoordeeld, in het bijzonder gericht op zeer specifieke situaties, waarbij moet worden vastgesteld dat leeftijd een gemakkelijk hanteerbaar criterium is. Leeftijd is objectief en gemakkelijk te verifiëren, zodat het leeftijds criterium de rechtszekerheid en de gelijkheid dient: een-

ieder weet op welke leeftijd wat hem/haar te wachten staat en eenieder uit de desbetreffende leeftijdsgroep wordt op dezelfde wijze behandeld.

Gratis bus- en tramvervoer voor 65-plussers, ingegeven vanuit het welzijn van de ouderen, is een maatregel die voornamelijk een sociaal doel beoogt, meer bepaald ouderen meer kans te geven op mobiliteit. Hier is de leeftijdsgrens afgeleid van de pensioenleeftijd. De studie wijst er echter op dat het beleid negeert dat velen al jaren vóór de pensioenleeftijd de arbeidsmarkt verlaten, zodat de maatregel te laat komt om verloren gegane sociale contacten te compenseren, en dat ook met anderen, die evenmin hun sociale integratie uit arbeidscontacten kunnen puren, zoals huisvrouwen, geen rekening wordt gehouden, zodat gelijke groepen op een onterechte wijze ongelijk worden behandeld.

Ook genieten oudere personen een speciale bescherming inzake huisvesting. Zo kan aan 65-plussers die verhuizen naar een aangepaste woning of die na aanpassingswerken hun woning blijven bewonen, een installatiepremie en/of een individuele huursubsidie worden toegekend. De huursubsidie wordt normaal voor hoogstens vijftien jaar verleend, tenzij de huurder minstens 65 jaar is. Een aanpassingspremie wordt gegeven aan gezinnen waarvoor de woning moet worden aangepast aan de lichamelijke gesteldheid van een gehandicapt gezinslid of een 60-plusser. Ook zijn de inkomensgrenzen en de eigendomsvoorwaarde flexibeler voor oudere aanvragers bij de huur of aankoop van een sociale woning, de hypothecaire ontlening via de Vlaamse Gemeenschap of de overdracht van onroerende goederen in de socialehuisvestingssector.

Wat de borstkankerscreening betreft, richt het mammografisch onderzoek, dat om de twee jaar gratis wordt aangeboden, zich uitsluitend tot vrouwen tussen 50 en 69 jaar.

Anderzijds zijn aan leeftijd ook knelpunten verbonden. Veel maatregelen die gebaseerd zijn op leeftijd, zijn discriminerend en hieruit volgt dat leeftijdsgrenzen steeds kritisch moeten worden benaderd en zo mogelijk moeten worden afgeschaft. Leeftijdsgrenzen scheppen een juridische zekerheid maar hebben weinig maatschappelijke relevantie.

In hogervermeld onderzoek wordt leeftijdsdiscriminatie omschreven als de onterechte ongelijke

behandeling van gelijke individuen. Hier wordt, bij het hanteren van leeftijdscriteria, niet aangetoond dat er geen andere bruikbare criteria voorhanden zijn. Het gebruiken van het leeftijdscriterium dient geen objectief doel. Er kan geen deugdelijke motivering worden gegeven.

Een meerderheid is voorstander van de invoering van regelgeving die moet proberen de leeftijdsdiscriminatie te stoppen.

Er moet worden beklemtoond dat het gebruik van het leeftijdscriterium in het beleid zeker niet a priori verwerpelijk is. Leeftijd is een objectief en eenvoudig te hanteren criterium dat mogelijkerwijze bijdraagt tot rechtszekerheid en gelijkheid. Bovendien beogen leeftijdsgrenzen geregeld de bescherming van de ouderen, zodat de afschaffing ervan voor hen meer nadelig dan voordelig zou kunnen uitvallen.

Het is evenwel de bedoeling de negatieve aspecten van discriminatie op basis van leeftijd in de Vlaamse regelgeving weg te werken. Uit dit onderzoek blijkt duidelijk dat in specifieke situaties er leeftijdsgrenzen zijn ingebouwd waarbij oudere personen op een zeer negatieve wijze worden gediscrimineerd, wat zeer verregaande gevolgen kan hebben. Deze regelgeving is het onderwerp van dit voorstel van resolutie.

I.1. De zorgverlening

De leeftijdsgrens in het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap is vastgelegd op 65 jaar. Dat heeft zeer verregaande gevolgen. Wie voor die leeftijd ingeschreven was, kan nog wel bijdragen ontvangen voor materiële bijstand, maar enkel voor kosten die het gevolg zijn van een handicap die voor de leeftijd van 65 jaar werd vastgelegd. Wie nadien een handicap oploopt wordt verwezen naar de ouderenzorg, waar bepaalde bijdragen niet of slechts in beperkte vorm bestaan. De leeftijdsgrens is hier ingevoerd om budgettaire redenen maar kan niet op objectieve maatstaven worden gerechtvaardigd. Terecht wordt in het eindrapport van hogervermelde studie gesteld dat, hoewel het een legitiem doel is van de regelgever de kosten onder controle te houden, de oplossing van het uitsluiten van 65-plussers onaanvaardbaar is.

Ouderen worden hier minderwaardig behandeld. Als een overheidsinstelling sociale integratie na-

streeft, kan zij zich onmogelijk beperken tot professionele integratie en kunnen ouderen niet worden uitgesloten.

I.2. De arbeidsmarkt

De regelingen van de Vlaamse overheid wat de pensioengerechtigde leeftijd betreft, vertonen ook verschillende behandelingen. Net als in de privé-sector hanteert de Vlaamse overheid de leeftijd van haar personeelsleden om organisatorische redenen. Naar aanleiding van de outsourcing van de informaticadiensten bijvoorbeeld, konden bepaalde ambtenaren tussen 55 en 59 jaar plots verlof voorafgaand aan pensionering opnemen. In het algemeen is vervroegd uitreden mogelijk, maar geen recht, vanaf 55 jaar.

Daarnaast geldt er op basis van de federale regelgeving een pensioenplicht voor ambtenaren op 65 jaar. In tegenstelling tot de privé-sector moet het overheidspersoneel dus opstappen op 65 jaar, ook al geven sommigen er de voorkeur aan langer te werken.

I.3. Andere leeftijdsgebonden maatregelen

De kredieten voor ondernemers uitgereikt door het Vlaams Waarborgfonds en de hypothecaire kredieten verschaft door de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij, moeten op 65-jarige leeftijd zijn afgelost.

De sportfederaties moeten een verzekering afsluiten voor lichamelijke ongevallen. Alle deelnemers tot 65 jaar worden daardoor vergoed in geval van blijvende arbeidsongeschiktheid, of bij tijdelijke arbeidsongeschiktheid, onder bepaalde voorwaarden.

Inzake landbouw richten twee maatregelen zich op meststoffen. In het ene geval mag een afwijking op de maximale productie van bepaalde stoffen slechts worden toegestaan indien de aanvrager hoogstens 45 jaar is, in het andere geval is een uitzondering geformuleerd voor afbouwende bedrijven, waarvan een van de voorwaarden is dat de producent minstens 62 jaar moet zijn in 1996. Ook stimuleren twee regels landbouwers, reders of viskwekers van minder dan 40 jaar.

In de experimentele subsidieregeling voor beeldende kunstenaars hebben jongere personen (doorgaans tot 45 jaar) een bevoordeelde positie.

II. Noodzaak aan een beleid ter verbetering van de maatschappelijke positie en de sociale integratie

Los van discriminatie binnen de Vlaamse regelgeving staat vast dat de maatschappelijke positie van de ouderen minder gunstig is. Naast grenzen in de regelgeving komen er ook maatschappelijke leeftijdsgrenzen voor (zoals voor auto- en hospitalisatieverzekeringen).

Op de arbeidsmarkt komt de oudere werknemer op verschillende wijzen in contact met leeftijdsdiscriminatie. Oudere werknemers worden zelden aangeworven op basis van een advertentie. Zeker bij laaggeschoolde werknemers is leeftijd een “zeer belangrijk en geaccepteerd selectie criterium”. De activiteitsgraad van 55- tot 64-jarigen is in ons land het laagst van de Europese Unie. In ons land verricht een kwart op die leeftijd nog betaalde arbeid; het Europese gemiddelde bedraagt 37%. Het streefcijfer van de EU is bovendien dat in 2010 de helft van deze groep nog actief is op de arbeidsmarkt. Positieve actie door het bestrijden van ongelijke behandelingen van deze doelgroep is noodzakelijk.

Verder blijkt uit de studie dat vooral op de domeinen mobiliteit, huisvesting, gezondheid en zorg oudere personen zich in een minder gunstige positie bevinden. De correlatie tussen leeftijd en mobiliteit valt niet te ontkennen. Ouderen zijn niet onbetwistbaar meer kwetsbaar in het verkeer. Wanneer de gezondheidssituatie onder de loep wordt genomen, brengt de leeftijd nu eenmaal een hogere kans op ziektes en beperkingen met zich mee.

Ook inzake de sociale integratie werd vastgesteld dat de positie van de senioren zich op een lager niveau bevindt, vergeleken met de modale Vlaming op lagere leeftijd. Ouderen verplaatsen zich minder, moeten meer thuis blijven door aandoeningen en blijven uitgesproken 's avonds meer thuis dan gemiddeld, waardoor de maatschappelijke participatie lager ligt, vooral op cultureel gebied en in mindere mate ook wat de deelname aan het verenigingsleven en de politieke inzet betreft, waarbij als negatieve conclusie wordt vastgesteld dat de eenzaamheid hoger ligt op hogere leeftijd. Van de alleenstaande 65-plussers rapporteert een meerderheid eenzaamheidsgevoelens.

Ook vrijwilligerswerk wordt soms geconfronteerd met maatregelen die differentiëren naar leeftijd. Zo wil men bij Kind en Gezin met de plaatselijke consultaties vrijwilligers bereiken van jonger dan 50 jaar, terwijl het juist ouderen zijn die tijdens de week meer tijd hebben voor vrijwilligerswerk.

Verder is de minderwaardige behandeling van oudere patiënten een toepassing van leeftijdsgrenzen. Zowel uit de literatuurstudie als in de focusgroepen, waarvan de studie gebruik heeft gemaakt, blijkt dat ouderen niet altijd worden behandeld met het respect dat ze verdienen.

Ook hieraan moet het beleid meer aandacht besteden en moet het extra inspanningen leveren om de achterstand waar mogelijk weg te werken. Het is belangrijk en noodzakelijk dat het beleid maatregelen uitwerkt om deze vormen van discriminatie weg te werken, zodat de maatschappelijke positie van de senioren gunstiger wordt en hun sociale integratie positief wordt beïnvloed.

De gegeven voorbeelden zijn slechts enkele situaties waar leeftijdsgrenzen maatschappelijke en sociale gevolgen kunnen hebben. Een inventarisatie van de institutionele en maatschappelijke leeftijdsgrenzen buiten de regelgeving kan een interessant beeld opleveren van de mate waarin in onze samenleving rekening wordt gehouden met leeftijd. Het zou nuttig zijn dat de Vlaamse regering ook dat laat onderzoeken.

Marijke DILLEN

Roland VAN GOETHEM

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op het onderzoek “Meerwaarde en knelpunten van leeftijdsgrenzen in Vlaamse regelgeving en hun effect op oudere personen” uitgevoerd door de Universiteit Antwerpen in opdracht van de cel Gelijke Kansen in Vlaanderen van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap;
- gelet op de noodzaak om de leeftijdsgebonden regelgeving grondig te evalueren en de leeftijdsgrenzen waar nodig door andere criteria te vervangen;
- gelet op de minder gunstige maatschappelijke positie van oudere personen, vooral op de domeinen mobiliteit, huisvesting, gezondheid en zorg;
- overwegende dat, inzake sociale integratie, de positie van de oudere personen zich op een lager niveau bevindt, vergeleken met de modale Vlaming op lagere leeftijd;
- overwegende dat een inventarisatie van de institutionele en maatschappelijke leeftijdsgrenzen buiten de regelgeving noodzakelijk is, om na te gaan op welke wijze er in onze samenleving rekening wordt gehouden met leeftijd;
- vraagt de Vlaamse Regering:
 - 1° een stappenplan uit te werken om alle knelpunten in verband met leeftijdsgrenzen in de Vlaamse regelgeving weg te werken;
 - 2° de nodige financiële middelen vrij te maken om budgettaire middelen ter beschikking te stellen voor het wegwerken van de leeftijdsgrenzen in de Vlaamse regelgeving;
 - 3° een beleid uit te werken waarbij de maatschappelijke positie van oudere personen gunstig wordt beïnvloed en waarbij de sociale integratie van de senioren wordt verbeterd en gestimuleerd, met bijzondere aandacht voor de alleenstaande ouderen;

- 4° een inventarisatie te maken van de institutionele en maatschappelijke leeftijdsgrenzen buiten de regelgeving, waarbij wordt onderzocht in welke mate de samenleving in Vlaanderen rekening houdt met de leeftijd.

Marijke DILLEN

Roland VAN GOETHEM
